

Mike Károly:
A szabadság körei – Elinor Ostrom
az önszerveződés intézményeiről

**Intézményes világ? Intézményes megközelítések
a társadalomtudományban**

konferencia

MTA TK Szociológiai Intézet

2012. december 4,

HÉTFA Kutatóintézet és Elemző Központ

A használható tudásért

1051 Budapest Október 6. utca 19.

www.hetfa.hu

- Normativitás - politikai gondolkodók:
- Burke (little platoons), Tocqueville (köztes intézmények)
- J.S. Mill, Proudhon, Kropotkin
- Bibó:
  - *„Az, hogy a szabadság és a félelemmentes, nyugodt értelem uralmát állandósítani, intézményesíteni lehet, lényegileg két nagy kultúrkörben vetődött fel. Az egyik a görög-római kultúrkör, a másik a kínai.”*
  - Középkor: a „szabadság kis körei” (önszerveződő korporációk)
- Történetiség:
  - Nehéz, időigényes létrehozni őket, ezért vigyázni kell rájuk
- Analitikus megértés:
  - Hogyan jönnek létre? Hogyan működnek?
  - Aktív támogatás?

- 1950/60-as évek a közgazdaságtanban: kollektív cselekvés kudarcai
  - Samuelson: „közjószág” (nincs kizárás, együttes fogyasztás) előállítása mint piaci kudarc (önkéntesség kudarca)
  - Arrow preferenciák kollektív aggregálásának lehetetlensége
- De tényleg így van?
  - Tiebout a „lábbal szavazásról” – soha nem tiszta közjavak
  - Coase az angliai világítótornyokról – innovatív megoldás kizárásra
  - Jószág természete nem adott – intézményektől, társadalmi játékszabályoktól függ.
- Elinor (és Vincent) Ostrom:
  - Nézzük meg terepen!
  - Nagyvárosi közbiztonság szervezése: fragmentált rendszer jobb, mint a centralizált.

- „Közlegelők tragédiája” (Hardin) – Képesek-e közösségek külső (kormányzati) kényszer nélkül fenntartani közös természeti erőforrásokat? Nehéz, de sokszor inkább vígjáték
- Közösség mint fókusz
- Esettanulmányok - elméleti predikció vs. konkrét eset.
- Intézményi sokszínűség – általánosíthatóság?
  - Milyen tényezők?
    - Statisztikai meta-elemzés.
  - Hogyan hatnak a tényezők?
    - Játékelméleti modellezés: egyéni döntések logikája.
    - Kísérleti közgazdaságtan: „soft”, kulturális tényezők.

- Sziszifuszi munkával kódolási rendszer, folyamatosan bővülő adatbázis :
  - Milyen tényezők növelik annak esélyét, hogy egy önkormányzó közösség sikeresen hasznosít egy természeti erőforrást?
  - Más jelenségek: egészségügyi ellátás, innovációs hálózatok?
  - A történetek könnyen átvihetők, de igazak-e?
- Kollektív hírnév, reputáció mint közös erőforrás:
  - Avner Greif: európai gazdaságfejlődés egyik kulcsa a kereskedők, kézművesek kollektív lokális reputációinak kiépítése.
  - Mezőgazdasági termelők földrajzi árujelzős termékei (csopaki bor, makói hagyma).
  - Kollektív hírnév: közösen használják; kimeríthető; kizárás nehézsége.

- „*Helyi termékek és termelői önszerveződés*” című kutatás a Hétfa Kutatóintézetben.
  - A Magyar Országgyűlés Nemzeti Fenntarthatósági Titkársága megbízásából.
  - Bördős Katalin, Luksander Alexandra, Megyesi Boldizsár; Balás Gábor és Csité András közreműködésével
- **Módszer:**
  - Ostrom és munkatársai: sikert befolyásoló tényezők nómenklatúrája.
  - Meglévő nemzetközi és hazai tanulmányok metaelemzése:
    - Tényezők verifikálása, kiegészítése.
  - Két terepmunkán alapuló esettanulmány: makói hagyma, csopaki bor.
  - Nómenklatúra „frissítése”. Alap további kutatásokhoz.

- Helyi termelők sikerességére ható tényezők:
  - Reputáció mint közös erőforrás jellemzői
  - Csoporttagok egyéni jellemzői
  - Csoport jellemzői
  - Közösségi kormányzás intézményrendszere
  - Felsőbb intézményi szint – a kormányzati támogatás elemei

Reputáció mint közös erőforrás jellemzői

Értékesség (reputáció állapota)

Javíthatóság (fogyasztók fogékonysága, kereslet kiszámíthatósága)

Csoporttagok egyéni jellemzői

Hosszú távú tagság a közösségben

Identitás

Ráutaltság

Autonómia attitűdje

Egyetértés a célokról

Helyi termelők sikerességére ható tényezők II.

9

Csoport jellemzői	Előzetes tapasztalat önszerveződés terén
	Csoportnagyság
	Heterogenitás: a termékminőség terén
	Heterogenitás az üzemméretben – „erőviszonyok”

Közösségi kormányzás intézményrendszere	Személyesség: Intézményi vállalkozó jelenléte Személyes bizalom a vezetőben Bizalom a közösség tagjaiban
	Döntéshozatal módja (demokratikus/központosított)
	Haszon/költség méltányos megosztása
	Belső monitoring
	Fokozatos szankciók
	Információáramlás
	Minőség szerinti differenciálás megoldása
	Nagy, egyéni reputációjú termelők integrálása

Helyi termelők sikerességére ható tényezők IV.

11

**Felsőbb intézményi szint – a
kormányzati támogatáselemei**

Autonómia a belső szabályok megalkotásában

Autonómia a csoporttagság meghatározásában

„Határviták” rendezése

- Vannak mintázatok.
- Hosszú évtizedek tapasztalataira van szükség.
- Türelmes, iteratív intézményépítés.
- Sok párhuzamos próbálkozás.
- Stabil termelői csoport, benne egyes tagok pozíciói (és érdekei) világosak.

Köszönöm a figyelmet!

Mike Károly
HÉTFA Kutatóintézet és Elemző Központ
mikekaroly@hetfa.hu

1051 Budapest Október 6. u. 19.
www.hetfa.hu